

СТАНОВИЩЕ

От доц. Драган Георгиев Немцов за дисертацията „Арттерапията като творчески процес. Визуални модели на експресия и комуникация при лица с двигателни увреждания, интелектуални затруднения и аутизъм”.

Автор: Вяра Границка

Научен ръководител: проф. д. изк. Петер Цанев

КАКВО Е ПРЕДСТАВЕНО? Предадени са ми следните материали: (1) Ръкопис от 174 с. текст, 97 ил. и 6 приложения; (2) Автореферат в обем 51 с.; (3) Автобиографична справка; (4) Списък на публикациите – 3 научни статии и копия на две от тях. (5) Факсимиле от диплома за висше образование; (6) Декларация за оригиналност. **Представените материали отговарят на всички изисквания в НХА за присъждане на ОНС „доктор”.**

ЗАЩО АЗ? Съгласих се да дам становище, защото се доверявам на преценката на членовете на научното жури, че мога да изкажа мнение по такава дисертация. Становището ми е от позициите на „тесен специалист” – живописец и график, и на дългогодишен преподавател във ВУЗ по Методика на обучението по изобразително изкуство за всички видове общообразователни и специални училища, вкл. за работа с лица с увреждания. През годините имах възможност да наблюдавам и анализирам рисунки на затворници-убийци; деца от Дом за сираци; младежи – наркомани и проститутки; ученици с осакатени горни крайници; слепци; невръстни деца – свидетели на углавно престъпление; циганчета в училище – жадни да рисуват. В същото време се натъкнах на примери нормални, здрави деца да навлизат с рисунките си в тъмния свят на възрастните – семейни проблеми, локални войни, бедност и отчаяние. Бях и свидетел на психичното сканиране на състоянието на Златю Бояджиев след парализата му. Казвам всичко това, защото, още щом прочетох темата на дисертацията, разбрах в какъв „кръг на Ада” е навлязла Вяра – кръстовище на различни научни области с липса на единно мнение по кардинални, принципни въпроси на арттерапията. Да издигнеш своя глас в такава нажежена научна среда, да докажеш на практика правотата на своите тези, се иска смелост, професионални компетенции и практически опит. Затова се запитах:

КОЯ Е ВЯРА? Досега не я познавах. Успях да се срещна с нея във връзка със становището. Пред мен застана, както си я представях, онази личност, която може да проведе с успех такова изследване и да го подкрепи с убедителни доказателства в текст и илюстрации. Сякаш пред мен се появи нашата, българската Майка Тереза! Впечатли ме нейната биография. Вяра се е отказала от успешно начало в кариерата на художник-график в името на благородната цел да помага на хора с увреждания. И така, от 2001 г. досега. С тези впечатления от нейната личност и систематичния анализ на частта от дисертацията, свързана с моята компетентност, успях да видя по-ясно кои са

ОСНОВНИТЕ ПРОБЛЕМИ И ПРИНОСНИТЕ МОМЕНТИ КЪМ ТЯХ.

Приемам за доказана самопреценката на Вяра, изразена в 7 приносни момента (с.168). Ще се спра на някои от тях, които считам за особено важни:

Първият е под №5 (номерацията е от мен)и се отнася до **качествата на артерапевта**, необходими за постигане на поставената цел. Отбелязани са като „Препоръки”. Аз бих ги определил като **Кодекс на арттерапевта**. За мен той е основен принос, защото без тези качества, никакви програми, планове, методи и указания няма да доведат до желаните резултати.Ето част от тези „заповеди”/препоръки на Вяра към арттерапевта: толерантност, чувство за свобода, усет към експеримент с разнообразни материали и техники, атмосфера на спокойствие и защитеност, внимателно наблюдение на индивидуалния изобразителен процес (с.96).

Вторият е под №7 и се отнася до **социалната реализация** чрез рисунките на лицата с увреждания и до **отношението** на нашето общество и държава към съдбата на такива хора. Вяра с болка, но аз с гняв констатирам, че до ден днешен **България не е подписала Конвенцията на ООН за правата на човека** (с.156)!
Защо? Думите са излишни.

Третият е свързан с приносите под №№ 3 и 4 и се отнася до изследване на възможността за прилагане на творческата артерепия. Експериментът е организиран и проведен изключително професионално във всичките му етапи; приложени са съвременни методи; направен е много точен анализ на резултатите от арттерапевтичното въздействие на лицата от трите възрастови групи;

съставени са **работещи структурни модели** на психологическа и изобразително-изразна основа(с,115). Великолепен е многопластовият диагностичен анализ на рисунките, особено тези на Иван Ц. (с.76).С проблема на **стереотипните рисунки** Вяра намира своя ниша в полето на арттерапията там, „където други не виждат никакъв смисъл” (с.119-135).Вяра защитава с доказателства своето мнение за стереотипите. В дисертацията,зад сухото изброяване на методи, модели, таблици и медицински определения, прозира деликатната ѝ намеса във вътрешния свят на клиента, съчетана с чувство на отговорност, прерастващо в дълг на професията арттерапевт.Вяра застава твърдо на позицията за позитивното влияние на арттерапевтичното творчество върху лица с увреждания и върху „нормалните” художници от модерната епоха. Но това не означава, че да твориш трябва да си луд(има ли напълно нормални и напълно луди художници??). Вяра подчертава, че арттерапията е повече **процес** отколкото метод, а за художника - извор на нови изразни средства.

КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ по същество нямам. Бих препоръчал в бъдеще да се избягват „технически грешки” като: липса на номерация под илюстрациите, несъответствие в текста с номерата в описа на ползваната литература, липса на данни към илюстрациите за възрастта на авторите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предлагам, с пълно основание, на Вяра Границка да се присъди ОНС „доктор”.

доц.Д.Немцов

София, 28 април,2014 г.